

GÜNEY SUDAN KRİZ RAPORU

Serhat Orakçı

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Gözlem - Saha 10

Giriş

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sudan'ın ve Batı'nın (özellikle İngiltere ve Amerika) gündemini meşgul etmeye başlayan Güney Sudan meselesi, uzun bir mücadelenin ardından 2011 yılında ayrışma ile sona ermiştir. Güney Sudan'ın bağımsızlık kazanması elbette en başta Sudan'ı ve sonra komşusu durumundaki diğer bölge ülkelerini de etkilemiştir. Etnik ve dinsel ayrımın öne çıktığı Güney Sudan meselesi son kertede uluslararası basın algısında İslam ve Hristiyanlık arasında kutuplaşan bir mücadeleye dönüştürülmüştür. Ve 2011 halk referandumu ile ortaya çıkan sonuç özellikle Batılı ülkeleri oldukça memnun etmiştir. Güney Sudan'ın Sudan'dan ayrılması bir demokrasi zaferi, bağımsızlık mücadelesi ve kendi kendini yönetme özgürlüğü olarak değerlendirilmiştir. Uluslararası basında küresel aktörlerin yakından

müdahil oldukları bu ayrılma süreci Güney Sudan için müreffeh bir hayata yeni bir başlangıç olarak tasvir edilmiş, Güney Sudanlılara yapay umutlar pompalanmıştır.

Bağımsızlık sonrası yaşanan gelişmeler ise olayların beklendiği gibi gelişmediğini kısa sürede göstermiştir. Afrika'nın 54. ülkesinin sakinleri bu sefer de kendi aralarında iktidar mücadelesine girişmişlerdir. Afrika kıtasının en son bağımsızlık kazanan, en genç ülkesi konumundaki Güney Sudan 2013 yılından bu yana iç savaş sarmalı içerisinde bulunuyor. 300 binden fazla insanın hayatını kaybettiği, 1,5 milyondan fazla insanın çevre ülkelere göç ettiği, 2,1 milyon insanın ülke içinde göçmen durumuna düştüğü bu iç savaş atmosferinde ise taraflar arasında yapılan müzakere

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

gıda krizlerinin ortaya çıkmasına yol açarak büyük insani krizler doğurmuştur. Geride büyük bir travma bırakan iç savaş, 2005 yılında taraflar arasında Kenya'nın başkenti Nairobi'de yapılan Kapsamlı Barış Anlaşması ile son bulmuş ve böylece otonom yapıdaki Güney Sudan bölgesinin bağımsızlık kazanması için self-determinasyona kapı aralanmıştır.

1983-2005 arası dönemde Güney Sudan davasının neredeyse tek motor gücü Güneyli elitlerin liderlik ettiği SPLM/A (Sudan Halkı Kurtuluş Hareketi/Ordusu) olmuştur. Bağımsızlık kazanılana kadar ki süreçte Güney Sudan davası John Garang liderliğinde sürdürülmüştür. Ancak 1991 yılında SPLA içinde Garang'ın liderliği sorgulanır hale gelmiştir. Bu süreçte Riek Machar, Gordon Kong ve Lam Akol'un önderliğinde SPLA-Nasır adında yeni bir fraksiyon ortaya çıkmıştır. SPLA-Nasır fraksiyonu özellikle Nuer ve Shilluk etnik topluluklarının yaşadığı yerleşkelerde taraftar toplamış ve bu gelişmenin sonucunda SPLA ile SPLA-Nasır arasında yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Güney Sudan toplumsal hayatında 1990'ların başında belirmeye başlayan bu etnik çizgiler daha sonraki yıllarda daha da belirgin hale gelmiştir.

Güney Sudan'da etnik toplulukların savunma amaçlı silahlı birlikler kurması olağan kabul edilen bir hadisedir. Özellikle yaşadıkları alanlarda sığırlarını ve topraklarını korumayı amaçlayan bu kabilesel askerî birliklerde etnik aidiyetler oldukça ön plandadır. Bu birlikler saldırı amacından ziyade kendi kontrol alanlarına yapılan saldırıları savuşturmak üzere defansif amaçlarla tesis edilmektedir⁴. Ancak 1991 yılında Bor'da Dinka etnik topluluğuna mensup 2.000 sivilin Nuer Beyaz Ordusu (Nuer White Army) tarafından öldürülmesi güneyde iki büyük etnik topluluk olan Dinka ve Nuer arasındaki tansiyonu tırmandırmıştır. Nuer Beyaz Ordusu istisna teşkil ederek lokal gücünü pekiştirerek tüm Nuer klanlarının desteğini almış ve sonuçta daha etkili bölgesel bir yapı haline dönüşmüştür. Dinka mensubu John Garang liderliğindeki SPLA'e karşı gücünü pekiştirmek isteyen ve John Garang'ı devirmek isteyen SPLA-Nasır

fraksiyonu çeşitli vesilelerle Sudan hükümetinden destek almıştır. Ancak Garang'ın karizmatik kişiliği ve SPLA içindeki gücü dolayısıyla bu amacına ulaşamamıştır.

SPLA-Nasır fraksiyonuna SPLA kadrolarından bazı katılımlar gerçekleşince hareketin ismi SPLA-United olarak revize edilmiştir. Kenya Devlet Başkanı Daniel Arab Moi ve Amerika'nın Garang-Machar ikilisini barıştırmak için yürüttüğü müzakereler de başarısız kalmıştır. 1994 yılında Riek Machar hareketin önderlerinden Lam Akol'u devre dışı bırakmış, hareketin ismini de Güney Sudan Bağımsızlık Hareketi (SSIM/A) olarak değiştirmiştir. 1996 ve 1997 yılında Sudan hükümeti ile yaptığı iş birliği neticesinde Riek Machar Güney Sudan Savunma Gücü'nün (SSDF) başına geçmiştir. Bu yolla Sudan hükümetinden finansman ve silah temin etmiştir. Ancak bu ilişki 2000 yılına kadar sürmüş daha sonrasında Riek Machar kendine sadık birliklerle Sudan Halkı Savunma Gücü/Demokratik Cephe'yi (SPDF) kurmuştur. Nihayetinde 2002 yılında John Garang ile uzlaşma yoluna giren Machar, SPDF birliklerini SPLA'a dâhil ederek SPLA içindeki Nuer birliklerinin başına geçmiştir. 2005 yılında gerçekleşen Kapsamlı Barış Anlaşması sonrası kurulan Güney Sudan hükümetinde başkan yardımcılığı görevine gelmiştir.

Sudan hükümeti ile SPLM/A arasında 2005 yılında imzalanan Kapsamlı Barış Anlaşması 2005 yılına kadar devam eden iç savaşına sona erdirerek Güney Sudan'ın bağımsızlık kazandığı halk referandumunun önünü açmıştır. Aynı yıl John Garang'ın Uganda ziyareti sonrası helikopter kazasında ölmesiyle boşalan göreve Garang'ın yardımcısı konumundaki Salva Kiir Mayardit seçilmiştir. Sudan'ın birlikteliğini savunan Garang'ın ani ölümü sonrasında daha ayrılıkçı fikirlere sahip Mayardit'in liderliğe seçilmesi Sudan için birliktelik şansının sona erdiği anlamına gelmiştir. Zira 2005-2011 arasında geçen sürede SPLM verdiği demeçlerle referandumda Güney Sudan'ın ayrılması yönünde yoğun propaganda gerçekleştirmiştir. 2011 yılı

Ocak ayında Güney Sudan'da gerçekleşen halk oylamasının neticesi önceden tahmin edildiği gibi ayrılık yönünde olmuştur.

Güney Sudan İç Savaşı ve

Çatışan Taraflar

2011 yılının Ocak ayında yapılan halk oylaması sonucunda Sudan'ın özerk konumdaki bölgesi Güney Sudan bağımsızlık hakkı kazandı. Yapılan referandumda Güney Sudan halkının %98,83 gibi yüksek bir oyla ayrılığa karar vermesi Afrika'nın 54. ülkesinin doğumu oldu. Başta İsrail ve Amerika olmak üzere pek çok ülke hızla Güney Sudan'ın bağımsızlığını tanıdı. SPLM/A önderliğinde verilen bağımsızlık mücadelesi meyve verirken Güney Sudan halkı artık yeni bir sürecin içine giriyordu. Devlet olmanın gerekliliği olarak devlet inşası, parlamento ve anayasa gibi siyasi kurumlar hızla hayata geçirildi. Her alanda Sudan'ın ve İslam'ın izlerinin silinmesi ve yeni bir ulusal kimliğin inşasına başlanılmıştı. Tam da ulus-inşası ve devlet-inşası süreçlerinin başladığı bu noktada etnik gerilimler de artarak çatışmaya dönüştü.

Arapçanın eğitim ve kültür hayatındaki etkilerini silmek için 2011 Anayasası ile yerel dillerin yanında İngilizce, ülkede resmî dil olarak kabul edildi. İngilizce iş ve eğitim seviyesinin tamamında geçerli dil hale getirildi. Günlük gazete ve medya organları yayınlarını İngilizce üzerinden sürdürmeye başladı. İsrail,⁵ Amerika ve Avrupa ülkeleri ile diplomatik ilişkiler hızla tesis edildi.

Ülkede yakalanan değişim atmosferine rağmen Güney Sudan'ı oluşturan etnik topluluklar arasında iktidar mücadelesinin başlaması ise fazla uzun sürmedi. Nüfus üzerinde çoğunluğu oluşturan büyük etnik topluluklar SPLM/A önderliğinde kurulan yeni devlet üzerinde güç mücadelesine tutuştular. Daha önceki yıllarda SPLM/A üzerinden gerçekleşen etnik çatışma bu sefer devlet organlarını elde tutmak adına nüksetmişti.

Güney Sudan'ın bağımsızlık kazanmasının hemen ardından bazı etnik topluluklar arasında toprak ve sığırlar üzerine anlaşmazlıklar baş göstermiş

hatta bazı kanlı olaylar yaşanmıştır. Nuer etnik topluluğunun haklarını savunmak için hareket eden Nuer Beyaz Ordusu'na karşı Murle etnik topluluğunun haklarını savunmak için George Athor liderliğinde Güney Sudan Demokrasi Hareketi/Ordusu (SSDM/A) teşkilatı kurulmuştur. SSDM 2010-2013 yılları arasında SPLM/A'ya karşı mücadele etmiş daha sonra içindeki fraksiyonlar bir bir Güney Sudan hükümeti ile ateşkes anlaşması imzalamışlardır. 2011 yılında etkileri yerel düzeyde kalan Murle ve Nuer etnik toplulukları arasında devam eden düşük tansiyonlu bazı olaylar 2013 yılına gelindiğinde ise daha farklı bir boyut kazanmıştır. Dinka etnik mensubiyeti bulunan Devlet Başkanı Salva Kiir Mayardit'in Nuer etnik mensubiyeti olan yardımcısı konumundaki Riek Machar'ı görevden uzaklaştırması yeni kurulan devlet için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Görevden uzaklaştırılan Riek Machar kısa bir süre sonra isyan bayrağını açarak etrafına topladığı taraftarları ile SPLM-IO'yu kurarak direnişe geçmiştir. İşte bu hadise Güney Sudan'ın bağımsızlıktan sonraki ilk iç savaşının fitilini ateşlemiştir. Güney Sudan Ordu birlikleri Riek Machar'a bağlı Beyaz Ordu'ya karşı amansız bir mücadeleye girerken artan çatışmalar neticesinde ise halk köylerini, evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.

Çatışan tarafların farklı etnik aidiyetlerinin olması Güney Sudan İç Savaş'ını Dinka ve Nuer etnik grupları arasında cereyan eden bir güç mücadelesine dönüştürmüştür. Bunun sebebi her iki etnik topluluğun da Güney Sudan'da sayıca fazla olması. Kesin olmamakla birlikte yapılan tahminler Dinka etnik grubunun Güney Sudan nüfusunun %15'ini, buna karşın Nuerlerin de %10'u oluşturduğu yönde. Shilluk, Bari, Azande, Asholi gibi diğer etnik grupların genel nüfus içindeki oranı ise görece daha az. Bu yüzden Salva Kiir-Riek Machar çekişmesi ülkedeki en büyük iki etnik grubun çekişmesini yansıtmakta.

Güney Sudan bağımsızlık kazanmasından çok kısa bir süre sonra 2013 yılının Aralık ayında iç savaşın kucağına düştü. Birbirine muhalif iki liderin (Salva Kiir ve Riek Machar) önderliğinde başlayan çatışmalar uzun süre kesintisiz devam

etti. Devlet Başkanı Salva Kiir'in darbe teşebbüsü şüphesi ile yardımcısı konumundaki Riek Machar'ı görevden uzaklaştırması ikili arasındaki siyasi tansiyonu arttırırken Güney Sudan İç Savaşı'nın da fitilini ateşlemiş oldu. Görevden alınmasından kısa bir süre sonra (5 ay) kendi taraftarlarını toplayan Riek Machar Güney Sudan ordu güçlerine karşı bir cephe oluşturdu. Şiddetli çatışmaların yaşanması sonucu siyasi kriz aynı zamanda büyük bir insani trajediye de dönüşmüş oldu.

Salva Kiir'in Dinka etnik topluluğundan Riek Machar'ın da Nuer etnik topluluğundan olması ikili arasındaki güç mücadelesine etnik bir çatışma boyutu kazandırmaktadır. Her iki tarafın da kullandıkları argümanlar ve söylemlerle aidiyet duydukları etnik toplulukları harekete geçirmeye çalışmaları siyasi arenadaki bu gerilimi toplum düzeyinde büyük bir çatışmaya sürüklemektedir. Birleşmiş Milletler'in (BM) Güney Sudan'a gönderdiği olay yeri inceleme heyeti ülkedeki durumu "topyekûn etnik temizlik (all-out ethnic cleansing)" olarak dile getirmiştir.⁶ Ülkedeki krizden etkilenmeyen güvenli bir bölge kalmazken ülke içinde ve dışarıya yönelik büyük göç hareketlilikleri yaşanmakta.

Çatışmalar dolayısıyla Güney Sudan genelinde insani krizler yaşanırken, petrol üretimindeki %40'luk düşüş nedeniyle ekonomik kriz de yaşanmaktadır. Siyasi istikrarsızlık pek çok alanda ülkeyi olumsuz etkilerken doğrudan yapılan dış yatırımları da geriletmiş vaziyette. Ülke kaynaklarının gelişmeyi destekleyici projeler yerine silaha gidiyor olması ise halk düzeyinde gelir seviyesinde düşüşü hızlandıran bir etki yapmakta. Buna karşın ülkede arz-talep dengesinin bozulması nedeniyle enflasyon oranı %837 seviyesine gelmiş durumda.

Kısaca ifade edersek Güney Sudan 2011'de gerçekleşen bağımsızlık sonrası hem siyasi hem ekonomik hem de insani alanda büyük bir kriz yaşamaktadır. BM ve küresel güçler Suriye krizinde olduğu gibi Güney Sudan krizinde de pasif tutumlarını sürmektedirler. BM, çatışmaların sona ermesi için ülkeye silah ambargosu konul-

masını tartışıyor ancak bu ambargonun etkisinin olmayacağı çok açık çünkü çevre ülkelerden temin edilen İsrail yapımı silahlar halihazırda oldukça yaygın kullanılıyor⁷.

2015 Ateşkes Anlaşması

WWÇatışan taraflar arasında 2015 Ağustos ayında IGAD önderliğinde ve BM baskısı altında imzalanan ateşkes anlaşması gecikmeyle de olsa yürürlüğe girdi. Ancak tarafların birbirini suçlayan beyanatları ateşkes anlaşmasına rağmen başkent Juba'da şiddetli çatışmaların başlamasına yol açtı. 8 Temmuz 2016'da başkent Juba'da ordu içerisinde Riek Machar'a sadık bazı birliklerin Salva Kiir'in koruma birlikleri ile çatışmaya girmesi taraflar arasındaki çatışmaları yenden alevlendirdi. Riek Machar'a bağlı birliklerin pusuya düşürülmesiyle 2016 Temmuz ayında başlayan çatışmalar bir süre devam ederken Riek Machar yeniden görevine geri döndü. Ancak Devlet Başkanı Salva Kiir'in ikinci kez Machar'ı görevden uzaklaştırması taraflar arasındaki ipleri neredeyse tamamen kopardı. Amerika'nın baskılarına rağmen Güney Sudan'da çatışmalar yeniden başladı. Riek Machar Güney Sudan'ı terk etmesinin ardından önce Demokratik Kongo'ya ardından da Sudan'a sığındı. Şimdilerde Güney Afrika'da sürgünde bulunan lider, Güney Sudan meselesinde etkili konumunu sürdürmeye devam ediyor. 2015 Ateşkes Anlaşması ise hâlâ yürürlükte olsa da ülkedeki fiilî çatışma hali anlaşmayı etkisiz kılıyor.

Amerika'nın Güney Sudan'a

Yönelik Siyaseti

Sudan ve Güney Sudan söz konusu olduğunda özellikle Amerika'nın bu ülkelere yönelik izlediği siyasete yer vermek gerekmektedir. Güney Sudan'ın bağımsızlık kazanmasında Amerika hem devlet düzeyinde hem de sivil toplum düzeyinde önemli bir rol oynamış, adeta Güney Sudan'ın bağımsızlığının garantörlüğünü üstlenmiştir. 1970'lerin sonunda Sudan'da Chevron tarafından gerçekleşen petrol keşifleri Amerika'nın bu bölgeye ilgisini arttıran başlıca etken olmuştur. Amerika, bir tarafta güneydeki ayrılıkçı grupları

Güney Sudan'dan çevre ülkelere dağılan göçmen sayısının 1 milyonu geçtiğini açıkladı.¹¹ Bu hafta ise, UNHCR göçmen sayısını 1,5 milyon olarak açıklarken Güney Sudan'ın Suriye ve Afganistan'dan sonra en fazla göç veren ülke olduğunu duyurdu.¹² Dış göçün yanında ülke içi göçün de oldukça fazla olduğunu belirtmek gerekir zira, çatışmalardan kaçan 2,1 milyon insan ülke içinde kamp alanlarına sığınmış durumda. 2013 Aralık ayından bu yana devam eden çatışmalarda ölenlerin sayısı ise 300 bini geçmiş durumda. BM'nin verdiği rakamlara göre ülke genelinde 5,5 milyon insanın gıda güvenliği bulunmamakta.

BM Güney Sudan Misyonu (UNMISS) ülkede çatışma ve şiddetin giderek arttığını, devletin koyduğu sınırlamalar nedeniyle pek çok bölgeye insani yardım ulaştırmada zorlandıklarını açıkladı¹¹. Yapılan açıklama Güney Sudan genelinde yaşanan insani krizin boyutlarının giderek arttığını göstermekteydi.

Çatışma yaşanan lokasyonlarda insanlar ateş altında kalırken gıda stokları da yetersiz kalmakta. Ülke genelinde %837'e ulaşan enflasyon oranı halkın gıda alım gücünü her geçen gün daha da zayıflatmakta. Hastaneler tam kapasite çalışmazken ilaç ve cerrahi malzeme ihtiyacı da bulunmakta.

BM Güney Sudan İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Yasmin Sooka'nın çizdiği tablo ülkede yaşanan insani trajediyi daha net gözler önüne sermekte. Sooka'ya göre iç göçleri barındıran kamplarda kalan kadınların %70'i polis ya da asker tarafından tecavüze uğramış durumda. Diğer şok edici bir gerçek ise kadınların %78'inin başka bir tecavüzü izlemeye zorlanmış olması. Ülkedeki etnik kutuplaşma her kesimin etkilendiği etnik temizliğe yol açarken durumun Ruanda'ya benzerinden korkuluyor.

20 Şubat 2017 tarihinde BM Güney Sudan'ın Unity eyaletinde iki farklı bölgede resmî olarak

açlık krizi (famine) olduğunu duyurdu. Unity eyaletinde 100 binden fazla insanın açlık nedeniyle yardıma ihtiyaç duyduğu belirtilirken ülke genelinde 5,5 milyon insanın çeşitli seviyelerde insani yardıma ihtiyaç duyduğunun da altı çizildi. BM yaptığı açıklamalarda açlık krizinin insan-yapımı (man-made) olduğunu ve ülkedeki siyasi kaostan kaynaklandığını da duyurdu.¹³

Sonuç

Afrika'nın en genç ülkesi 2013 yılından beri etnik bir savaşın içinde. Büyük bir insani trajedinin yaşandığı ülkede devlet sistemi çökmüş durumda. Güney Sudan'a umut pompalayan kesimler bu trajediye duyarsız kalmaya devam etseler de başta İsrail olmak üzere pek çok silah satıcısı ülke, Güney Sudan'a silah sevkiyatına devam etmekte. Etnik meseleler üzerine yükselen iç savaşın ipuçlarını 90'larda vermeye başladığı görülmektedir. Bu yıllarda SPLM/A içinde yaşanan Dinka-Nuer çekişmesi, bağımsızlık sonrası Güney Sudan'da iktidarın ele geçirilmesi şeklinde yeniden nüksetmiştir. Yeni kurulan devlete nüfuz etmeyi amaçlayan mücadele, ülke genelinde yansırken ülkede topyekûn etnik temizliğe dönüşmüştür. 2015 Barış Anlaşması yürürlükte kalmasına rağmen iki tarafın da karşılıklı ihlalleri sonucu çatışmalar hız kesmeden devam etmiştir. Dünya gündeminde pek yer bulamasa da Güney Sudan'da ağır bir insani kriz yaşanmakta, göç hareketleri meydana gelmektedir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin sürdürülemediği ülkede polis ve askerın karıştığı tecavüz vakaları ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Acil müdahale gerektiren bu durum maalesef görmezden gelinmekte ve Güney Sudan'ın bağımsızlığını koşulsuz destekleyen çevreler derin bir sessizliğe bürünmektedirler. Irak ve Afganistan'dakine benzer şekilde Batılı güçlerin desteklediği bir başarısız demokrasi operasyonu daha iç savaşla neticelenmiştir.

Kaynakça

- Ahmed, Hassan Makki Mohamed, Sudan: The Christian Design, The Islamic Foundation, UK, 1989.
- Mayo, David Nailo N., “The British Southern Policy in Sudan: An Inquiry into the Closed District Ordinances (1914-1946)”, Northeast African Studies, No. 1 (2-3), 1994, s. 165-185.
- Sow, Mariama, “The Sentry Reports High-Level Abuses of Power by South Sudanese Leaders and Families”, Brookings, 16 Eylül 2016, https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2016/09/16/africa-in-the-news-the-sentry-reports-power-abuses-in-south-sudan-ghanas-eurobond-is-vastly-over-subscribed-and-visa-launches-m-pesa-rival/?utm_medium=social&utm_source=twitter&utm_campaign=global
- Yihun, Belete Belachew, “Ethiopia’s Role in South Sudan’s March to Independence, 1955-1991”, African Studies Quarterly, No. 14 (1-2), 2013, s. 35-54.
- Young, John, The White Army: An Introduction and Overview, The Small Arms Survey, Cenova, 2007, s. 9.
- “Israel recognizes South Sudan, offers economic aid”, Reuters, 10 Temmuz 2011, <http://www.reuters.com/article/us-israel-sudan-south-idUSTRE7690PB20110710>
- “Israeli arms ‘helping to fuel South Sudan War’ says UN”, The Times of Israel, 20 Ekim 2016, <http://www.timesofisrael.com/israeli-arms-helping-to-fuel-south-sudan-war-says-un/>
- “Refugees fleeing South Sudan pass one million mark”, UNHCR, 16 Eylül 2016, <http://www.unhcr.org/57dbe2d94.html>
- “Statement by Yasmin Sooka”, UNHCR, 14 Aralık 2016, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21028&LangID=E#sthash.LrMezGkV.dpuf><http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21028&LangID=E>
- “Sudan, Oil and Human Rights”, Human Rights Watch, Eylül 2003, <https://www.hrw.org/reports/2003/sudan1103/10.htm>
- “Famine declared in part of South Sudan’s Unity state”, Al Jazeera, 20 Şubat 2017, <http://www.aljazeera.com/news/2017/02/famine-declared-part-south-sudan-unity-state-170220081516802.html>
- “UN: Refugees from South Sudan cross 1.5 million mark”, Al Jazeera, 10 Şubat 2017, <http://www.aljazeera.com/news/2017/02/number-refugees-south-sudan-crosses-15m-170210101935179.html>